

มรวาส กับ ไสยศาสตร์

— ๒๑ —

๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๓

วันนี้จะกล่าวในหัวข้อว่า **มรวาสกับไสยศาสตร์**.
ขอให้สังเกตว่า ทุกตอนที่แล้วมา ได้พูดแต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับ
มรวาส จนได้ชื่อว่า “*มรวาสธรรม*” ไปหมด, และใน
ครั้งนี้แล้วมา ครั่งสุดท้ายนี้ก็ได้พูดถึงภาวะจิตที่รวมในความ
เป็นมรวาส.

ทีนี้เราจะพูดกันถึงไสยศาสตร์ ก็น่าจะวินิจฉัยกันในข้อที่ว่า มันมี
ความเป็นจิตที่รวมในไสยศาสตร์นี้ด้วยหรือเปล่า. ถ้าเราจะดูกันโดยทั่วไป
ด้วยความรู้สึกอย่างสามัญสำนึก เราจะเห็นความแตกต่างกันมาก ระหว่าง*ความมี*
จิตดีอย่างไสยศาสตร์ กับ *ความมีจิตที่รวมของยุคปัจจุบัน*. คนในยุคปัจจุบัน
หรือในอารยธรรมปัจจุบันมีจิตที่รวมอย่างไร เราก็ได้พูดกันยืดยาวจนเป็นที่เข้าใจ
แล้ว: จะเห็นได้ว่า จิตที่มีความรวมเพราะความทะลึ่งในความสุขทางเนื้อหนัง
หรือทางวัตถุ. ส่วนบุคคลผู้ถือไสยศาสตร์ หรือในยุคที่โลกยังพึ่งไสยศาสตร์นั้น
เขาไม่ได้มีความทะลึ่งในวัตถุหรือเนื้อหนัง หากแต่มีความฉลาด หรือความเฉลา

โดยไม่รู้ตัว, โดยไม่มีเจตนาที่จะขุดเจาะเซตาคือเหมือนคนสมัยปัจจุบัน ที่มีเจตนาที่จะทะลวงทะลวงความในความสุขทางเนื้อหนัง.

เรื่องทางไสยศาสตร์นั้นเป็นเรื่องทางวิญญาณ ถือเป็นฝ่ายจิตใจ ไม่ใช่ฝ่ายวัตถุ; แม้ว่าจะต้องการผลเป็นวัตถุบ้าง แต่เรื่องมันก็เป็นเรื่องทางฝ่ายจิตใจ นับตั้งแต่เป็นเรื่องของความเชื่อ ความขลัง กระทั่งความเป็นสมมติจิต ในการที่จะประกอบกรรมที่เป็นไสยศาสตร์อย่างสูงสุด; เพราะอำนาจของความเชื่อที่มีกำลังจิตแรง กระทั่งแสดงฤทธิ์เดชก็ได้ อย่างนี้เป็นต้น. ดังนั้นภาวะจิตทรมานในอารยธรรมปัจจุบัน กับความมีจิตต่ำ หรือเซตาคือในไสยศาสตร์นั้น ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน; เรื่องมันจึงต่างกันมา. แล้วเราควรพิจารณาในฐานะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับขรรษาธรรม เพราะว่าไสยศาสตร์นั้นสัมพันธ์กับชีวิตขรรษาธรรมอย่างยิ่ง; ซึ่งจะให้เราพิจารณากันดูจนกระทั่งเห็นว่ามันมีความสัมพันธ์กันกับความเป็นขรรษาธรรมอย่างจะแยกกันไม่ออก.

บัดนี้เราจะพูดกันถึงคำว่า “ไสยศาสตร์” โดยเฉพาะก่อน. ผมอยากจะสรุปให้เห็นเป็นการประหยัดเวลาว่า ไสยศาสตร์นั้นมันเป็นคู่ผิวตัวเมียกับมา กับอารมณ์ของมนุษย์ ที่ปราศจากเหตุผล. คำว่า “อารมณ์” ในที่นี้หมายถึงความรู้สึกหรือความนึกนึก ที่ปล่อยไปตามความรู้สึกตัววัน ๆ ตามธรรมชาติ, ไม่เกี่ยวกับการใช้เหตุผล. เรามีความคิดพุ่งออกไปอย่างไร โดยไม่ต้องมีเหตุผล อย่างนี้เรียกว่าอารมณ์; แล้วก็มีสิ่งที่เรียกว่า “อารมณ์” นี้ มันเป็นคู่ผิวตัวเมียกับสิ่งที่เรียกว่า “ไสยศาสตร์”. ที่ใช้คำว่า “คู่ผิวตัวเมีย” ก็หมายความว่า มันมาด้วยกัน มันแยกกันไม่ได้, ฉะนั้นมันจะสนิทแนบแน่นที่สุด; เพราะว่าถ้าเกิดมีเหตุผลขึ้นมาเมื่อไร สิ่งที่เราเรียกว่า “ไสยศาสตร์” ก็ไม่มีได้. ฉะนั้นเราจึงถือว่าไสยศาสตร์นั้นคู่กันกับอารมณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุผล; จะเพราะว่าไม่รู้จำใช้เหตุผล หรือมันไม่มีเหตุผล หรือไม่อยู่ในวิสัยที่จะใช้เหตุผล มันได้ทั้งนั้น. เพราะฉะนั้น

จึงพูดได้ว่า ไสยศาสตร์นั้นมันเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับสติปัญญา ที่เมืองอยู่กับเหตุผล. ถ้าจะมีสติปัญญามันก็กลายเป็นสติปัญญาอย่างอื่น คือสติปัญญาที่จะไม่ก่อให้เกิดผลนั่นเอง. เราจะรู้จักไสยศาสตร์ดี ก็ต่อเมื่อมองดูในลักษณะเป็นเรื่องในอภิป หรือเป็นโบราณคดี; ศึกษาในแง่ของโบราณคดีก็จะรู้จักสิ่งที่เรียกว่า “ไสยศาสตร์” ได้กว้างขวางขึ้น.

เราอาจจะพูดได้เลยว่า ไสยศาสตร์เป็นของคิเลศ ที่ที่สุด ในสมัยที่ยังไม่มีการศึกษา, สมัยที่ยังไม่มีการศึกษานั้น ไสยศาสตร์เป็นของคิเลศกว่าสิ่งใด คือเป็นวิชาความรู้เท่าที่มีสมัยนั้น ที่ยังไม่มีการศึกษา ที่ไม่รู้จักใช้เหตุผล; เพราะฉะนั้นสิ่งนี้ก็ยังคงคิเลศ. นี่ ผมสันนิษฐานเอาเองว่าคำว่า “ไสยศาสตร์” นี้มีความหมายตามตัวหนังสือของมันอย่างนี้; นักอักษรศาสตร์ส่วนมากก็ไม่รู้ ว่าคำว่า “ไสยศาสตร์” นี้มันเป็นอะไรกันแน่ หรือโดยตัวหนังสือมันจะเป็นอย่างไร; มันละเอียดเอาความหมาย หรือจับความหมายของคำว่าไสยศาสตร์ได้ยาก. แต่ถ้าเราจะเขียนกันอย่าง *ไสย* แล้ว คำๆ นั้นมันแปลว่า *ดี* หรือ *ดีกว่า*. ถ้าสมมติว่าเป็นภาษาบาลี ผมก็เลยสันนิษฐานเอาว่า คำๆ นั้นเหมาะที่สุดแล้ว; มันก็แปลว่า *ดีกว่า* คือมันดีกว่าสิ่งใด ๆ ในยุคนั้น ซึ่งไม่มีการศึกษา หรือไม่มีการใช้เหตุผล ไม่มีสติปัญญา.

คำว่า “ดีกว่า” นี้ มันดีกว่าได้ทั้ง ๒ ทาง คือทางส่วนตัวบุคคล มันดีกว่า เพราะมันระงับความขลาดได้. ความขลาดกลัว มันเป็นปัญหาอย่างยิ่งของมนุษย์; แล้วเมื่อมันกำจัดความขลาดไปได้ มันก็รู้สึกว่าเป็นของดี. แล้วมันยังดีสำหรับสังคม คือมันเป็นเครื่องมือสำหรับการปกครองบุคคลในยุคนั้น ในยุคที่ไม่มีการศึกษา ไม่มีการใช้เหตุผล; หรือแม้ในยุคนี้ ในหมู่คนที่ยังมองเหมือนกับไร้การศึกษา หรือไร้เหตุผล. แม้ในยุควิทยาศาสตร์ยุคนี้ ปัจจุบันนี้

มันก็ยังมีคนประเภททิ้งมงาย ไว้เหตุผล; การศึกษาไม่เป็นการศึกษาสำหรับคนเหล่านี้, เขาศึกษาไปในทางอื่น ไม่ได้ศึกษาไปในทางที่จะหามงาย ก็มีอยู่เหมือนกัน. เพราะฉะนั้น สิ่งที่เราเรียกว่า “ไสยศาสตร์” นี้มีได้ในโลกสมัยวิทยาศาสตร์ แล้วก็ถ้อยกันอย่างมงาย; เพราะว่ามันเป็นเครื่องขจัดความกลัวได้.

วิทยาศาสตร์สมัยปัจจุบันเป็นเพียงเรื่องทางวัตถุ เจริญทางเทคโนโลยีทุกแขนง แต่ไม่เป็นไปในทางจิตหรือวิญญาณ; เพราะฉะนั้นความกลัวก็ยังเหลืออยู่ และมีมากในยุคแห่งบุคคลผู้ทะลวงทางเหนือหน้. ด้วยเหตุนี้ไสยศาสตร์จึงยังมีที่อาศัยในโลกปัจจุบันนี้ และจะกล่าวได้ว่า มันก็จำเป็นเหมือนกันสำหรับโลกปัจจุบันนี้ ที่มีสิ่งเหล่านี้มาช่วยระงับความกลัวและความชลาตอย่างมงาย.

ความกลัวนั้นเกิดมาจากความอยาก นี่พระพุทธานุภาพมีอยู่อย่างนี้ ที่เรากลัวอะไร กระทั่งกลัวตาย กลัวผี นี่มันเกิดมาจากความอยาก คือเราอยากสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่; อยากให้สิ่งนั้น ไม่อยากจากไปจากสิ่งนั้น เพราะฉะนั้นมันจึงมีความกลัว. สมัยนี้มันก็ยังมีความกลัวมาก เพราะมันมีความอยากมาก; และสิ่งที่เรียกว่าไสยศาสตร์ก็มีเนื้อที่ สำหรับจะอาศัยอยู่ในโลกปัจจุบันนี้อยู่แน่นอน. แม้จะไปศึกษามาจนให้มีปัญญาว่าเป็นทางก็เป็นเรื่องทางวัตถุ มันก็เลยไม่กำจัดความกลัว ซึ่งเป็นเรื่องทางวิญญาณ.

ที่นี้ถ้าจะพูดกันอย่างยุติธรรมแล้ว เรื่องไสยศาสตร์นี้มันก็เป็นเรื่องทางฝ่ายจิต ฝ่ายวิญญาณ ในยุคที่มันยังไม่มีแสงสว่างไสวทางวิญญาณมากพอ. ข้อสำคัญที่สุดที่มันเป็นปัญหา ที่มันเป็นประจักษ์ก็คือว่า มันเป็นการยาก ที่จะแยกเรื่องของไสยศาสตร์ออกจากขรรษา. คุณต้องรู้ความหมายที่สำคัญของขรรษา; คือว่าขรรษามีเรื่องมาก; เมื่อมีเรื่องมากมันก็ทำให้เวียนหัว; เมื่อเวียนหัว

มันก็มีทางที่จะมองได้ง่าย. พรวาสที่มีการศึกษาไม่พอ หรืออะไรไม่พอนี้ มีเรื่องยุ่งเวียนหัว จนไม่รู้ว่าจะแก้ไขมันอย่างไร; ก็เลยไปแก้ด้วยวิธีทางไสยศาสตร์; มันก็เลยแยกออกจากกันยากกับชีวิตของพรวาส.

นี่เราก็คงรู้ให้ดี ๆ ที่มันเกี่ยวกันอยู่ แม้กับพรวาสสมัยนี้. นี่คือลักษณะหรือความหมายของสิ่งที่เรียกว่า “ไสยศาสตร์” โดยตัวหนังสือก็ตาม โดยเนื้อความก็ตาม โดยพฤติกรรมมันเป็นอยู่จริงในชีวิตของพรวาสก็ตาม.

ทีนี้ดูกันต่อไปในลักษณะที่เป็นหลักวิชา ว่าการถือไสยศาสตร์นี้ มันก็ควรจะเรียกว่า เป็นสถาบันอันหนึ่ง คือรู้จักกันดี และยอมรับกันว่าเป็นอย่างไร และมีการปฏิบัติกันอย่างไรเรียกว่า ยิ่งกว่าเป็นลัทธิเป็นสัน ที่มันอยู่ในเนื้อในตัว. เพราะฉะนั้นสถาบันของไสยศาสตร์นี้ก็คือ การที่ถูกยกให้ หรืออุปโลกน์ให้ ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ต้องพิสูจน์. สถาบันไสยศาสตร์มันก็เรียกร้องเอาสิทธิที่ว่า ต้องเป็นสิ่งที่ไม่ต้องพิสูจน์; เพราะฉะนั้นอย่ามาพิสูจน์; แล้วก็เลยเรียกร้องเอามากถึงกับว่า ไม่ยอมให้มนุษย์พิสูจน์; แล้วขอให้อยู่เป็นเรื่องของสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ เป็นเรื่องของพระเจ้า ของเทวดา ของผี บิศาจ ของอะไรก็สุดแท้; ให้เรียกว่ามันเป็นเรื่องของสิ่งหรือผู้ที่พิสูจน์ไม่ได้ก็แล้วกัน. อย่างนี้มันจึงจะเป็นไสยศาสตร์. แต่ในที่สุดมันก็เพ่งเล็งไปยังเรื่องผีต่างเทวดา หรือสิ่งที่อธิบายไม่ได้, เช่นฤทธิ์เดชของทวงกวาด อะไรของสิ่งต่างๆ ที่เชื่อกันว่ามันอยู่นอกเหนืออำนาจของมนุษย์.

ต่อไปเรารู้เรื่องที่มีเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ทั้งต้นมาแต่ว่า มีสิ่งที่เรารู้จักไม่ได้ มองไม่เห็นตัว. หรือว่าลึกลึกเกินกว่าที่เราจะมองเห็น จะรู้จักมันได้; ก็มีผีสิง เทวดา หรืออะไรเหล่านี้ที่มนุษย์กลัว ตัวเหมือนกัน. จนกระทั่งทวงกวาด หรืออะไรก็ตาม ที่มันเป็นต้นตอของทุกข์ยาม หรือสิ่งต่างๆ จนกระทั่ง

มาอยู่ในรูปของพิธีกรรมอย่างนั้นอย่างนี้, จนกระทั่งมาอยู่ในรูปของวัตถุล้วน ๆ เช่นวัตถุที่ใช้เป็นเครื่องวางแขวนคอ หรือทำอย่างอื่น. นี่ก็ปรากฏการณ์สุดท้ายของสิ่งที่เรียกว่า “ไสยศาสตร์” ซึ่งมุ่งหมายกันแต่เพียงจะให้รังับความกลัว เกิดความสยบใจ. ไสยศาสตร์นั้นมันมีผลดี ไม่ใช่ว่าไม่มีผลดี; มันมีผลดีตรงที่ทำให้สยบใจได้เหมือนกัน. เพราะฉะนั้น เราจึงเรียกกันตามความพอใจของเข่ว่า “ไสยศาสตร์” คือศาสตร์ที่มีความดี หรือดีกว่าศาสตร์หลาย ๆ อย่าง. นี่ความหมายหรือความจริงอาจจะเป็นอย่างอื่นอีกก็ได้ แต่เกี่ยวนี้เราพูดในลักษณะที่จะเข้าใจได้ หรือมองเห็นง่าย หรือมีประโยชน์ในการที่จะเข้าใจสิ่ง ๆ นี้ ว่ามันทำให้คนฉลาดคนเขลาสยบใจได้.

คนที่ทะเลาะเนื้อหนังสมัยนี้ ก็ยังเป็นคนฉลาด คนเขลา อยู่แน่นอน; แล้วก็พลอยสยบใจได้เพราะไสยศาสตร์. เรื่องความฉลาด ความเขลา นี่มันเป็นไปมากเข้า ๆ แล้วมันก็เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นตามมามาก. ผมพูดว่า คนเดียวทั้งฉลาดทั้งเขลา ยิ่งกว่าคนบ้าเถื่อนสมัยโบราณ. ขอให้อมองให้ดี ๆ อย่างที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า “ความกลัวมาจากการอยาก”. เมื่อคนสมัยนี้อยากอะไรมากกว่าคนสมัยโบราณ. ฉะนั้น ความเขลาของคนสมัยนี้มันก็ต้องมีมากกว่าความฉลาดความฉลาดของคนสมัยโบราณ. ดังนั้น มันจึงเปิดโอกาสให้ไสยศาสตร์เพิ่มมากขึ้น หรือเปลี่ยนรูปไปในลักษณะที่จะเหมาะสมแก่คนสมัยนี้.

คนเกี่ยวนี้มีความฉลาดและเขลามากขึ้น ในทางหนึ่ง ก็เลยเป็นช่องทางทำให้เกิดความปั่นป่วน สับสน จนกระทั่ง สิ่งที่เราเรียกว่า “ไสยศาสตร์” นั้นมันครอบคลุมเข้ามามีอำนาจเหนือพระเจ้า เทอญบุญกุศล เหนือศาสนา หรือศาสนพิธี. มองดูให้ดีจะเห็นว่า เพราะความฉลาด และความเขลาของมนุษย์ที่มีมากขึ้นเกินไปนี่แหละ มันทำให้สิ่งที่ไม่ใช่ไสยศาสตร์ถูกครอบงำโดยไสยศาสตร์มากขึ้น

จนเมื่อพระเจ้าอย่างถือผีถือสาไป; ก็มีบางคนไม่ใช่ทุกคน ที่เป็นพุทธบริษัท มีการถือพระพุทธรูปอย่างเทวดา ผีसाง อ่อนอ่อนอย่างนั้นอย่างนี้. ในกรุงเทพฯ ก็มีเอาไขกับปลาร้าไปถวายพระพุทธรูปบางองค์ อย่างนี้เป็นต้น. นี่คือไสยศาสตร์ ที่มันมากจนครอบคลุมศาสนา, แล้วพุทธศาสนาก็ถูกครอบคลุมอย่างนี้.

ไสยศาสตร์ ยังครอบคลุมไปถึงบุญกุศล; แทนที่จะเป็นเรื่องของกรรม ก็ถือว่าบุญกุศลเป็นเครื่องราง เป็นอะไรไป ในลักษณะที่จะช่วยป้องกันความหวาดกลัวภัย เป็นเครื่องอุ่นใจ. นี่เป็นความหมายที่เอียงไปทางไสยศาสตร์. ที่นี้ศาสนพิธีต่าง ๆ ก็เลยกลายเป็นไสยศาสตร์ไปโดยไม่รู้ตัว ทั้งที่เป็นพิธีในทางศาสนา แม้ของพุทธศาสนา ก็เอาไสยศาสตร์ไปผสมปนเปลงไป จนบางทีมากกว่า ศาสนาเองเสียอีก. เพราะฉะนั้น จึงมีภิกษุสงฆ์เป็นเจ้าหน้าที่อ่านโองการเชิญเทวดา ซึ่งผมก็เคยผ่านมาแล้วตามหน้าที่ราชการ. นี่คือการแผ่กระจายของสิ่งที่เรียกว่าไสยศาสตร์ ซึ่งมีอำนาจในบางคราวมากขึ้น เพราะความขาดความเชื่อที่มันมากขึ้น. จนเราทำอยู่ สืบสานพันกัน แยกไม่ออก.

นี่เรียกว่าเมื่อขาดและเซตาค้นเข้า ไสยศาสตร์ก็ครอบงำ แม้แต่สิ่งที่เคยเป็นแสงสว่าง หรือเป็นการศึกษา หรือเป็นความถูกต้องตามเหตุผล. เช่นเรื่องกรรมนี้ถือว่าเป็นเรื่องความถูกต้องตามเหตุผล หรือมีเหตุผล; แต่พอขาดและกลัวมากเข้า ก็ถือหลักกรรมนี้เป็นไสยศาสตร์ไปเลย, เป็นของดีกลัวอะไรอันหนึ่ง กลายเป็นการอ่อนอ่อน เป็นตัวกรรมไปเสีย. เราดูกันต่อไปก็จะเห็นได้ว่า มันกำลังจะเปลี่ยนแปลงไปตามความขาด และความเซตาค้นของมนุษย์.

พระพุทธรูป หรือพุทธบริษัทของพระองค์นั้น หมายความว่า ไม่มี ความขาดและความเซตา. เพราะว่าคำว่าพุทธะ แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน.

จำคำว่า “พุทธะ” ไว้ ที่สวดกันอยู่เป็นประจำนั่น. คำว่า พุทธะ แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน; ความฉลาด ความกลัว ความเขลา ไม่มีเนื้อที่ในจิตใจของคนชนิดนี้. เคี้ยวนี้พุทธบริษัทที่เป็นพุทธบริษัทแท้ะเบี่ยน หรืออะไรทำนองนี้มีมากเข้าๆ เข้าไปถือพุทธศาสนาก็ด้วยความงมงาย หรือความกลัว หรือเพื่อตาม ๆ กันไป; ไม่ได้มีปัญญาเห็นธรรมะเป็นธรรมจักขุเสียก่อน แล้วจึงถือพุทธศาสนา เหมือนยุคแรกๆ. เพราะฉะนั้นพุทธบริษัทจึงกล่าวคือคนธรรมดาชนิดนี้ ที่มีความฉลาด ความกลัวชนิดนี้ เข้าไปเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ก็ด้วยความงมงายอย่างเดียวกับที่เขาเคยงมงายทางไสยศาสตร์; เพียงเพื่อขจัดความกลัว เพื่อความอุ่นใจ. มันคืออยู่หน่วยหนึ่ง ที่ว่าหากไปเกี่ยวข้องกับพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่ถูกต้อง มันก็ดีขึ้นตามลำดับ; แล้วก็ละความฉลาด ความเขลาแน่นได้ พ้นจากภาวะของไสยศาสตร์ มาเป็นพุทธศาสตร์ หรือเป็นอะไรทำนองนั้นไปได้ในที่สุด.

คุยต่อไป ว่ามันแยกจากกันที่ตรงไหน ? ก็คือว่า ไสยศาสตร์ก็อาศัยความเชื่อ; พุทธศาสตร์ก็อาศัยความรู้ หรือสติปัญญา ซึ่งอาจจะพบกัน ในระหว่างกลาง คือเจอกันทั้งสองอย่าง; แล้วก็มีปัญหาเกิดขึ้นว่า อะไรจะนำอะไร. ถ้าความเชื่อ หรือศรัทธายังนำปัญญาอยู่ ปัญหามีกำลังน้อยกว่า มันก็เป็นไสยศาสตร์ หรือยังเป็นไสยศาสตร์. ถ้าปัญหามีกำลังมากกว่า มันนำความเชื่อ ก็พ้นจากความเป็นไสยศาสตร์ มาเป็นพุทธศาสตร์อะไรก็ได้ในที่นี้. เพราะฉะนั้นคุณแจ้งความรู้ลึกในชีวิตจิตใจของตนเอง ว่าความเชื่อนำปัญญา หรือว่าปัญญานำความเชื่อ. ต่อเมื่อปัญญานำความเชื่อ เราจึงจะเป็นพุทธบริษัท; ถ้าความเชื่อนำปัญญาอยู่แล้ว เราก็เป็นสมาชิกของไสยศาสตร์ไปสามเดิมน. มันก็เปรียบได้ง่ายๆ ว่า เป็นระบบยาแอสไพริน ก็ยาในระบบที่ระงับความปวดชั่วคราว คือความเชื่อ.

เมื่อไสยศาสตร์อยู่ในลักษณะระงับความปลุกชั่วคราวเหมือนยาแอสไพรีน ผมเคยเรียกว่า “ระบบยาแอสไพรีน”; มันก็ดีกว่าไมกิน ที่จะไ้ระงับความปวดไปเสียชั่วคราว แล้วค่อยไปหาสาเหตุ ไปเอ็กซเรย์รักษาอะไร ทำให้หายขาดไปโดยสิ้นเชิง. พระพุทธเจ้าท่านก็ไม่ได้ตำหนิไสยศาสตร์ ในฐานะเป็นของที่เราประโชชนโดยสิ้นเชิง; ถึงบท *พหุ เว สรณิ ยนฺติ* ฯลฯ ที่เราสวดกันอยู่ทุก ๆ วัน ในบทเชมาเชมสรณทีปิกถานัน. ว่าพวกที่ดีก็ ยนฺติ ภูเรา วัตถุก็กัถิยํ ยากัถิยํ สัตว์ก็กัถิยํ อะไรก็กัถิยํ เหล่านั้น ก็มีอยู่มากในโลกนี้; *พหุ* – คือมีอยู่มากในโลกนี้; แต่ว่า “*เนติ โข สรณิ เขมิ*” – นั้นไม่ใช่สรณะอันเกษม. ที่ว่าไม่ใช่สรณะอันเกษม ไม่ใช่สรณะอันอุคฺม นี้ก็ไม่ใช่ว่า ไม่เป็นสรณะเสียเลย; แต่เป็นสรณะที่ไม่เกษมไม่อุคฺม มันเพียงบรรเทาความชลาศ ความกลัว ของคนได้บ้างเท่านั้น.

ต่อเมื่อไ้มีความรู้แจ้งในเรื่องความทุกข์, เรื่องเหตุให้เกิดทุกข์, เรื่องความดับทุกข์, เรื่องหนทางให้ถึงความดับทุกข์, คืออริยสัจสี่ นั้นแหละจึงจะเป็น *เอติ โข สรณิ เขมิ, เอติ สรณิ มุคฺตม*. เพราะฉะนั้นในธรรมะจริง ๆ นั้นเป็นเหมือนกับยา ที่แก้โรคโดยเด็ดขาด, หรือเป็นการผ่าตัด รื้อรังโรคออกไปเสียได้. ก็เคยมีสรณะขึ้นมา ๒ ชนิด คือสรณะชั่วคราว ไม่เกษม ไม่อุคฺม กับสรณะที่เที่ยงแท้ถาวรแท้จริง ที่เกษมและอุคฺม. เพราะฉะนั้นไสยศาสตร์ก็ยังมีเนื้อหาที่อาศัยอยู่ในพวกสรณะที่ชั่วคราว คือไม่เกษม หรือไม่อุคฺม.

นี้เราก็มองเห็นชัด ในความแตกต่างระหว่างของ ๒ สิ่งนี้ ว่า ไสยศาสตร์ ต้องมีรากฐานอยู่บนความเชื่อ หรือเอาความเชื่อมาก่อนปัญญา, หรือว่าไม่มีปัญญาเลยเลยก็ตามใจ. ถ้าเป็นพุทธศาสตร์ก็เอาปัญญามาก่อนความเชื่อ; แล้วความเชื่อก็ถูกทำให้เชื่อที่ถูกต้อง คือมีเหตุผลเป็นปัญญาไป.

สำหรับเรื่องของไสยศาสตร์ที่อาศัยรากฐานคือความเชื่อ มันก็ต้องทำไปตามความเชื่อ; เพราะฉะนั้นจึงมีรูปร่างอยู่ ๒ รูป กล่าวคือรูปร่างของการปฏิบัติในทางไสยศาสตร์มีอยู่ ๒ รูป คือว่า อ้วนนอน กับปฏิบัติไปตามความเชื่อ. อ้วนนอนตามความเชื่อ, แล้วก็กระทำลงไปตามความเชื่อ. *อ้วนนอนตามความเชื่อ* นั้นไม่มีการกระทำอะไร มากไปกว่าอ้วนนอน; ส่วน *ปฏิบัติ หรือการกระทำตามความเชื่อ* นั้น ทำลงไปจริงๆ อย่างนั้นอย่างนี้ ตามที่เขาบัญญัติไว้ อย่างไรก็ตาม แล้วเราก็ไม่พิสูจน์ เราก็ทำไปตามแบบบัญญัตินั้นๆ ก็กลายเป็นพิธีรีตองไป.

ยกตัวอย่าง ไสยศาสตร์ในเรื่อง เสกน้ำสังข์หน้า กระทั่งมาถึงสิ่งที่ เป็นวิทยาศาสตร์โดยไม่รู้ตัวว่า ต้องหันหน้าทางนั้น ต้องหันหน้าทางนี้, เวลาเช้าทำอย่างนั้น เวลาเย็นทำอย่างนี้; จนกระทั่งผมก็ถือไสยศาสตร์อย่างนี้ อยู่บางอย่าง. ที่เรียกว่าผมถือไสยศาสตร์ก็หมายความว่า ทำตรงตามที่เขายกปฏิบัติไว้ว่า อย่างนั้นๆ ตามแบบของไสยศาสตร์. เช่นอาบน้ำตอนเช้า ต้องรดที่ศีรษะก่อน, อาบน้ำตอนกลางวัน เทียง ต้องรดที่หน้าอกก่อน, อาบน้ำตอนค่ำต้องรดที่เท้าก่อน. นิบูย่า ทายาย ก็พูดมาอย่างนี้ ในลักษณะที่เป็นไสยศาสตร์ ไม่อธิบาย และห้ามพิสูจน์; แต่แล้วเมื่อปฏิบัติเข้าจริงมันเป็นวิทยาศาสตร์. เมื่อทำถูกต้องตามเวลาทั้งสามอย่างนั้น มันบ่งถึงการเป็นหวัด หรือไข้อัลลี ในการที่จะไม่ให้ เป็นหวัด เป็นต้น. ถ้าผมอาบน้ำค่ำๆ จะโรคที่เท้าจนโชกก่อน, ถ้าไปรดหัวก่อนแล้วเกิดเรื่อง.

คนโบราณเขาว่า *เช้าๆ สิริอยู่ที่บนหัว, เทียงๆ กลางวัน สิริอยู่ที่หน้าอก, ค่ำๆ สิริอยู่ที่เท้า* อย่างนี้ห้ามอธิบาย ห้ามพิสูจน์ แต่แล้ว มันกลายเป็นวิทยาศาสตร์. อย่างนี้ไม่ใช่ไสยศาสตร์โดยตรง แต่เป็นไสยศาสตร์

ของคนที่เขาฉลาด มีปัญญา, แล้วเขาฝากไว้ในไสยศาสตร์ก็ได้, คือเขาฝากวิชาความรู้ หรือพุทธศาสตร์ฝากไว้ในไสยศาสตร์ก็ได้. หรือว่าคนปาวาจะพบโดยบังเอิญ ไม่มีเหตุผลมากทางหลักวิชา แต่เขาเผชิญพบมันอย่างนั้นแล้วปฏิบัติตาม ๆ กันมา แล้วบัญญัติไว้ในฐานะเป็นไสยศาสตร์ ก็ได้เหมือนกัน. แต่รวมความแล้ว เนื้อแท้ของมันเป็นวิทยาศาสตร์, แต่หน้าตาของมันเป็นไสยศาสตร์. ผมก็ถือไสยศาสตร์มาจนทุกวันนี้ กระทั่งเรื่องนี้ เมื่อวานนี้โดยเฉพาะ: ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่ารวมถึงอย่างอื่น.

นี่เรารู้ว่ามันเป็นอะไร เราจะปฏิบัติตามในฐานะเป็นวิทยาศาสตร์; แต่เพราะไสยศาสตร์เขาพูดไว้ก่อนอย่างนั้น เราก็เลยยอมรับเสียดีกว่า ว่าเราก็คือไสยศาสตร์. อย่างนี้เรียกว่ามีการปฏิบัติด้วย ไม่ใช่อ่อนนอนเฉย ๆ. เมื่อไปนั่งยกมือไหว้ฟ้า อ่อนนอนเฉย ๆ อะไรนั้น เป็นเรื่องอ่อนนอนเฉย ๆ; ถ้ามีการปฏิบัติด้วย คือเขามันบัญญัติไว้ให้ทำอย่างไร ๆ ก็ปฏิบัติด้วย มันก็เป็นการปฏิบัติ.

เพราะฉะนั้น อย่าลืมว่าไสยศาสตร์ที่มีมาตั้งแต่โบราณ กระทั่งปัจจุบันนี้ มันก็มีทั้ง ๒ แบบ คือ อ่อนนอนเฉย ๆ กับมีการปฏิบัติด้วย. ที่นี้อ่อนนอนเฉย ๆ นั้น ก็เป็นเครื่องช่วยให้หายความกลัวได้, มันก็มีประโยชน์เท่านั้น. ส่วนการปฏิบัติด้วยนั้น ไม่ใช่เพียงให้หายความกลัว แต่ได้รับผลทางวัตถุ ทางร่างกายด้วย; อย่างที่ผมพูดถึงเรื่อง อาน้ำ อย่างนี้เป็นต้น.

ทีนี้เราก็มองดูให้ดีกว่า ถ้าไสยศาสตร์ชนิดที่มีการปฏิบัติด้วย มันมีวิทยาศาสตร์อยู่ในนั้น; เพราะฉะนั้นมันจึงช่วยรักษาความหมาย หรือความศักดิ์สิทธิ์ของไสยศาสตร์ไว้ได้ แม้อย่างมง่าย. เช่นคุณ ไม่มีความรู้เรื่องนี้ แต่คุณเชื่อเรื่องศรี เรื่องสิริ ว่า เราอยู่ที่บนหัว กลางวันอยู่ที่หน้าอก เย็นอยู่ที่เท้า, ทำไปแม้อย่างมง่าย มันก็ได้ผลจากการกระทำอย่างนั้นเหมือนกัน. ไสยศาสตร์

ก็เลยมีเนื้อที่ อาศัยอยู่ในโลกมาได้ เป็นคู่แข่งกันมาเรื่อยไป, ก็เลยให้ชื่อใหม่อีกชื่อหนึ่งว่า “ไสยศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์”.

เราต้องศึกษาโบราณคดีของมนุษย์ เกี่ยวกับเรื่องความเป็นมาของวัฒนธรรมสายนี้. ในสมัยที่มนุษย์ในโลกยังไม่มีการศึกษาอย่างสมัยนี้ เขาค้นคว้าไปตามความมกมายนั้น เขาก็พบอะไรมา แต่ไม่พบเหตุผล, เขาพบผลของมัน ไม่ต้องพบทั้งเหตุและผล; คือไม่พบ *reason, reasoning* แต่พบ *result* เป็นผล; เช่นว่าทำอย่างนี้แล้วก็สบายดี ก็เลยบัญญัติขึ้นว่า เป็นของศักดิ์สิทธิ์, เป็นของหมู่คณะที่จะต้องถือ. การปฏิบัติชนิดนี้ไม่เนื่องด้วยการใช้เหตุผล เพราะฉะนั้น จึงถือว่าเป็นความหลังความศักดิ์สิทธิ์; ให้ใช้ความหลัง ความศักดิ์สิทธิ์นี้เป็น *motive* เป็นสิ่งที่บังคับให้คนต้องทำตาม เรียกกันว่า “ตามู”. ตามู คือว่าสิ่งที่บัญญัติไว้ อย่างที่ไม่ยอมให้มีการพิสูจน์; ตั้งต้นขึ้นสำหรับคนป่าสมัยนั้น. เขาบัญญัติว่า อย่างนี้เป็นตามูละก็ ทำไม่ได้อย่างเด็ดขาด; อย่างนี้ไม่เป็นตามูละก็ ทำได้. เป็นภาษาอะไรก็ไม่ทราบ แต่วันก็ยังใช้อยู่ในวิชาวัฒนธรรม หรือการศาสนา.

มนุษย์สมัยนั้นเริ่มรู้จักว่าอะไรเป็นโทษ อะไรเป็นคุณขึ้นมาบ้างแล้ว; เช่นคนแก่พบว่าอันนี้กินเข้าไปไม่ได้ แทนที่จะบัญญัติว่ากินไม่ได้ด้วยเหตุผล ก็บัญญัติว่าเป็นตามู. คนมีครรภ์กินสิ่งนี้ไม่ได้ นี่เป็นตามู; คนมีครรภ์ก็กลัวกิน ไม่กล้าแตะต้อง. ที่นี้กับบัญญัติมากชั้น ๆ ที่ขึ้น ๆ ก็เป็นตามูที่เป็นระบบครบถ้วน. มนุษย์มีการตั้งกันอย่างไร ก็มีตามูเป็นไปจนตลอดสาย นับแต่คนตั้งกันตั้งแต่มารดาครรภ์ แล้วมีข้อปฏิบัติอย่างไรบ้างที่มารดาจะต้องปฏิบัติ นั้นเรียกว่าเป็น ตามู; สิ่งที่ทำไม่ได้นั้นเรียกว่า ตามู. กระทั่งมีโลหิตระดูก่อนการมีครรภ์นั้น ก็จะต้องมีการปฏิบัติ เกี่ยวกับกรรมโลหิตระดูนั้นตามแบบที่ไม่ต้อง

อธิบายด้วยเหตุผล เรียกว่า ตามู. อย่างนี้ผู้หญิงก็ปฏิบัติตาม จนมีครรภ์ จนคลอดลูก จนกระทั่งเลี้ยงลูกจนโต ก็มีตามูเป็นระยะ ๆ มา. ให้ถือคติคติสิทธิ์ ถือขลังเลย ไม่อธิบาย; แอ้งไม่ได้ พิสูจน์ไม่ได้ จนกระทั่งเป็นสาวเป็นหนุ่ม มีตามูอย่างไร ก็ปฏิบัติเคร่งครัด; เพราะฉะนั้น จึงมีศีลธรรมจรรยาเรื่องเพศดีกว่าคนสมัยนี้ ที่ทะเลาะถกถามารมณเอยุคปัจจุบัน. กระทั่งเป็นคนเฒ่าคนแก่ กระทั่งตายเข้าโลง ผีคงพออย่างไร ก็เป็นตามูหมด; เขาทำด้วยความเชื่อ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์; และความเชื่อนี้มันทำให้ปฏิบัติเคร่งครัดกว่าคนสมัยนี้ ซึ่งไม่อาศัยความเชื่อ, อาศัยเหตุผลของเนื้อหนังเป็นหลัก. เพราะฉะนั้นอย่าได้เข้าใจว่า คนป่าสมัยโน้นนั้น เขาเลว ไม่มีความเป็นผู้ดี; ที่จริงเขามีความเป็นผู้ดียิ่งกว่ามนุษย์สมัยปัจจุบัน สมัยอารยธรรมใหม่ ที่เรพูกกันมาแล้วว่า เติบโตด้วยความมีจิตพวาม.

เมื่อไสยศาสตร์ได้ตั้งต้นขึ้นมาในลักษณะอย่างที่เป็นตามูแบบนี้ มันก็เป็นเครื่องประคับประคองมนุษย์ให้รอดชีวิตอยู่ได้, แล้วเจริญขึ้นมา จนเกิดลูกหลานคือพวกเรานี้. ที่นี้เราก็เหกคอกออกไป เป็นเรื่องทางวัตถุ ทางเนื้อหนังมากขึ้น ความเป็นไสยศาสตร์ส่วนที่มีประโยชน์มันก็สูญหายไป; พอมาเจาะเข้ากับเวลา เวลาชลาต ความกลัว สมัยใหม่ที่มีมากขึ้น มนุษย์สมัยนี้ก็ไปมีไสยศาสตร์แบบอื่นโดยไม่รู้สึกตัวไปอีก.

พวกนักวิทยาศาสตร์ที่ไปเรียนเมืองนอก ก็ยังถือฤกษ์ถือยาม ถือนั้น ถือนี่อะไร ไปรค่น้ำมนต์อะไรอยู่นั้น มันช่วยไม่ได้. แม้ว่าไปเรียนวิทยาศาสตร์มาจากเมืองนอก ปริญญาว่าเป็นหาง เขียนกันไม่ไหว ก็ยังไปรค่น้ำมนต์; เพราะมีความชลาต และความเขลา ในส่วนอีกส่วนหนึ่งมาก. แต่แล้วคุณเขาเถอะว่า ไสยศาสตร์อย่างยุคตามูนี้แหละ คือวิทยาศาสตร์ที่ไม่เปิดเผย ที่ไม่อาศัยการใช้เหตุผล หรือเปิดเผยด้วยการพิสูจน์. แต่ที่ต้องจัดเป็นไสยศาสตร์

ก็เพราะว่าทำไปโดยไม่มีการพิสูจน์ ทำไปด้วยความกลัว, ทำไปด้วยความซลาด
 กันไปอย่างนั้นเอง จนพบพิธีรีตอง ธรรมเนียมอะไรขึ้นมาอย่างนี้ มันก็เป็น
 โสยศาสตร์. แล้วต่อมามันก็แยกทางกันเดิน : ส่วนที่วิวัฒนาการมาทางแนว
 เหตุผล อย่างนี้ก็มี, วิวัฒนาการไปทางลัทธิทางศักดิ์สิทธิ์ทางงมงายยิ่งขึ้นไป ๆ
 ยิ่งขึ้นไป ๆ อย่างนี้ก็มี; นั่นแหละมันเป็นโสยศาสตร์เต็มตัว อาศัยอยู่เหลืออยู่;
 โดยอาศัยคำนิยามเป็นหลักกว้าง ๆ ว่า ไปคิดฟุ้งฟ้างที่เข้าใจไม่ได้ ที่ตัวกลัว
 ที่ตัวหวง ด้วยความซลาด ด้วยความเขลา. เมื่อหาสิ่งที่มีความหมายชัดแจ้ง
 ไม่ได้, หรือสิ่งที่มีความชัดแจ้งมันไม่เป็นที่พึ่งให้แก้กันได้ ก็หันไปหาสิ่งที่ไม่รู้
 ว่าเป็นอะไร; ก็มีเท่านั้นเอง.

ทางรอด ทางออกก็คือว่า เมื่ออาศัยกำลังความเชื่อ เชื่อนั่นก็มี
 กำลังจิตแรง เป็นประเภทสมาธิ เป็นมิจาสมาธิ; มันก็เกิดสิ่งที่เรียกว่าฤทธิ์
 หรือปาฏิหาริย์ขึ้นมาได้ ด้วยอำนาจมิจาสมาธินั้น; แล้วก็เป็นมิจาฤทธิ์
 หรือมิจาปาฏิหาริย์ไป มันก็น่าอัศจรรย์เหมือนกัน; แล้วเมื่อเป็นเรื่องน่า
 อัศจรรย์แล้ว ก็หาหลักฐานได้ คือหาสมาธิที่จะไปนับถือ ไปบูชา เข้าไปเป็น
 สมาชิกได้; นี่ก็เลยเป็นสถาบันอันหนึ่ง ซึ่งใหญ่โตเหมือนกัน.

นี่ คุณขอให้อธิบายเรื่องเกี่ยวกับพรวาธ ผมก็บอกอย่างนี้ ว่าระว่าง
 ให้ที่ พรวาธนี้มีส่วนที่พลัดเข้าไปสู่วงของโสยศาสตร์ล้วน ๆ คือความงมงายได้
 เมื่อไรก็ได้ เท่าไรก็ได้. นี่เราต้องรักษาเกียรติของพุทธบริษัทไว้ ว่าพุทธศาสนา
 นี้ไม่มีทางที่จะเป็นโสยศาสตร์ เพราะเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เอาปัญญามาก่อน.
 ศาสนาอื่นที่มีเชื่อพระเจ้าอะไรนั่นแหละ ระวางให้ที่ มันหลุมหลุม เผลอเข้าไปทำ
 พระเจ้าเป็นโสยศาสตร์ไปก็ได้. ทั้ง ๆ ที่พุทธศาสนาไม่มีพระเจ้า ไม่มีอาศัย
 ความเชื่อ ก็ยังเผลอเอาเชื้อมากับปลาร้าไปถวายพระพุทธรูปได้. ที่นี้ฝ่ายศาสน

ที่เชื่อพระเจ้าอยู่ใต้อำนาจแล้ว ก็มีทางที่จะเป็นไปได้ง่ายกว่า. ผมจึงใช้คำว่า “หุคหุค” พวกที่ถือศาสนาพระเจ้านี้ หุคหุคที่จะกลายเป็นไสยศาสตร์ ถ้าไม่ระวังให้ดี.

พระพุทธรูปที่สวนโมกข์เก่าของเรา ที่ผมเรียงนั้น เป็นที่บนบานขอลูก; คนที่ไม่มีลูกบนบานเข้าก็สำเร็จ รวยสองราย ก็เลยระบือลือซำกันใหญ่. เมื่อไปขอทั้งหลายสิบราย หลายร้อยราย ก็ไม่มีสักรายหนึ่งหรือ ๑ ที่มันจะหลุดมีลูกขึ้นมาได้ ก็เลยยกให้เป็นอาณัติของพระพุทธรูป. นี่มันเป็นไปได้มากถึงอย่างนี้; ความเชื่อก็เลยเจี้ยนเหไปในการทำพระพุทธรูปให้กลายเป็นเครื่องมือของไสยศาสตร์ไป.

นี่เราโชคที่ได้อะไรมาเป็นมนุษย์ พบพระพุทธรูปศาสนา ก็ขอให้ถือให้ถูก ให้ตรง ให้มันคงไว้ โดยอาศัยปัญญามาก่อน. ถ้าเราจะช่วยคนใจคนฉลาด คนเขลา เราก็ฝากพุทธรูปศาสนาไว้ในไสยศาสตร์ก็ได้ พุทธรูปไว้ในรูปของไสยศาสตร์ก็ได้; เพราะไม่อย่างนั้นเขาไม่เชื่อ เขาไม่ทำตามโดยเคร่งครัด. เราก็เอาพุทธรูปศาสนาใส่ลงในไสยศาสตร์ ที่ไม่น่าเกลียด ที่พอใช้ได้ ให้คนเชื่อถือจนถึงอย่างไสยศาสตร์ ก็พอไปกันได้; เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นระบบยาแอสไพริน อย่างนี้ก็พอได้; ซึ่งเป็นการอนุญาต หรือยอมให้ทำได้เหมือนกัน ถ้าทำไปชั่วชีวิตปัญญามีเหตุผล.

เดี๋ยวนี้มันน่าละอาย หรือน่าอับอาย ที่ว่าเราฉลาดและเขลามากเกินไป จนทำพุทธรูปให้เป็นไสยศาสตร์, ทำให้ไสยศาสตร์มีโอกาสรอบจำพุทธรูป. เราต้องตั้งสติในข้อนี้ ต้องทำพุทธรูปให้รอบจำไสยศาสตร์ไว้เรื่อย แล้วก็ใช้ไสยศาสตร์นั้นเป็นเครื่องมือ เป็นทวิวัตถุ เป็น

ภาษาละ เป็นรูปร่างภายนอก; แต่เนื้อในของมันเป็นสติปัญญา ถึงที่ผมยกตัวอย่าง เรื่องอาบน้ำนั้น. ถ้าคุณจะไปบอกแก่เด็ก ๆ ว่า ทำอย่างนี้ซิเป็นสิริมงคลสมบุญได้ที่สุดเลย เด็ก ๆ ก็อาจจะทำ แล้วมันก็เป็นวิทยาศาสตร์ก็ว่าได้ผลดีที่ไม่เป็นหวัคอะไรทำนองนี้; แล้วก็เป็นพุทธศาสตร์ ก็เป็นเรื่องของสติปัญญา.

บัดนี้สิ่งที่น่าสังเวชก็คือว่า การถอยหลังเข้าคลองของมนุษย์ในยุคปัจจุบันนี้; เพราะว่าคนไปหลงวัตถุมาก ทำให้มีความอยากมาก; ความอยากมากก็ทำให้มีความฉลาด และมีความเฉลียวมาก. ช่วยเอาไปศึกษาให้ดีๆ ถ้าเราไปเพิ่มความอยากเข้าเท่าไร ความฉลาด ความเฉลียว มันจะมีมากขึ้นเท่านั้น. นี่เทคโนโลยีต่างๆ มีมูลมาจากความอยาก, เพื่อความอยาก เพื่อความต้องการต่างๆ ที่เป็นเทคนิคเขียน เทคโนโลยีส์ อะไรก็ตาม ก็เลยยังเป็นไสยศาสตร์ โดยไม่รู้ตัวได้; คืออาณาจักรของความกลัวนั้นครอบงำแล้ว ก็เชื่อพระเจ้าอย่างไสยศาสตร์ เชื่ออะไรๆ อย่างไสยศาสตร์ไปหมด; ฉะนั้นพวกนักวิทยาศาสตร์หรือเทคนิคเขียน เขาก็ทำพิธีของทางศาสนา อ้อนวอนพระเจ้า, ในกองทัพก็อ้อนวอนพระเจ้าเป็นไสยศาสตร์ไปหมด เพราะมาจากความฉลาด และความเฉลียวซึ่งมาจากความอยากอันต้องการมหาศาลอีกทีหนึ่ง. กิจกรรมมันใหญ่ขึ้น จนจะฆ่ากันทั้งโลกนี้; ความฉลาด ความเฉลียวมันก็มากขึ้นตามตัว ก็ทำความยุ่งยากได้มากขึ้น.

โดยส่วนตัวบุคคล เป็นนักวิทยาศาสตร์ เป็นนักศึกษา อย่างพวกคุณอย่างนี้ จะกลับไปเป็นผู้มั่งน่าย อย่างสมัยอาบู มันก็น่าหวั; แต่แล้วมันเป็นสิ่งที่เป็นไปได้. ถ้าจะป้องกันหรือแก้ได้ ก็ต้องรับมีปัญญา. รับมีปัญญาก็คือรับทำให้ไม่ขัดขวางกัน ให้ประสานกันตามโอกาส ตามความเหมาะสม เกี่ยวกับเวลา บุคคล สถานที่ อะไรเหล่านี้; มันก็จะช่วยแก้ปัญหาทางสังคมไปได้

โดยอาศัยพื้นฐานของมนุษย์ทั้งหลาย ที่มีความขลาด ความเขลา ฟังสิ่งซึ่งไม่เข้าใจ มองไม่เห็นตัวอยู่แล้วเป็นธรรมดา; เรียกว่าเราอมรับความศักดิ์สิทธิ์ แต่ว่าความศักดิ์สิทธิ์ที่มีรากฐานเป็นสติปัญญา. อย่าเป็นความศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นความโง่เขลา เป็นความขลาด ความเขลาเลย. ขรวาสก็มาได้เพียงเท่านี้.

หลังจากนั้น ขรวาสที่องค์การจะเดินทางต่อไป ก็ไม่มีอะไรนอกจากไปสู่ความเป็นพระอริยเจ้า. ที่นี้ก็เริ่มตั้งต้นละความอ่อนแอที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์นี้เสีย. คุณไปศึกษาหาอ่านเสีย ผมบรรยายไว้มากมายแล้ว ในเรื่องเกี่ยวกับอัฐังคิกมรรค – เดินทางไปสู่ความเป็นพระอริยเจ้านี้. เริ่มต้นก็มีการละสังโยชน์ : ในอันดับแรกก็ละ สักกายทิฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาส; นี่เป็นหลักที่ที่สุดในพระพุทธศาสนา แต่ไม่ค่อยมีใครสนใจ ที่จะละจากความเป็นขรวาส หรือคนธรรมดา ไปสู่ความเป็นพระอริยเจ้า. นี่เป็นเรื่องของความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์เป็นข้อแรกก่อน, เป็นบทเรียนอันแรก เป็นการสอบไล่อันแรกก่อน.

ข้อที่ ๑ สักกายทิฐิ เป็นความเขลา ว่ามีตัวกู มีผีตาย มีวิญญาณเกิดไปเกิดมา, จุติ ปฏิสนธิ; คนเดียวกันนั้นแหละ เกิดแล้วเกิดอีก อย่างนี้มันเป็นความเขลา อย่างละก่อน.

ข้อที่ ๒ วิจิกิจฉา ก็ความลังเลระหว่างไสยศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ คือความที่อยู่ในอำนาจเหตุผล กับความที่ไม่อยู่ในอำนาจเหตุผล ซึ่งกำลังติดกันอยู่นั้นแหละเรียกว่าวิจิกิจฉา. คุณอย่าเพ้อจวนคิดว่า คุณเป็นมนุษย์ที่อยู่ในอำนาจแห่งเหตุผล; ความไม่อยู่ในอำนาจแห่งเหตุผลมันมีเมื่อไรก็ได้ ในเมื่อมีเชื่อเป็นรกราก ที่ฝังอยู่ในสันดานของมนุษย์ ที่มีความขลาดความเขลา มาแต่เดิมนี้;

แล้วความที่มี *conflict* กันอยู่ระหว่างสองสิ่งนี้ บางเวลาเรามีเหตุผล บางเวลาเราก็ไม่อยู่ในอำนาจแห่งเหตุผลเลย, นี่ก็จะต้องละ เป็นข้อที่ ๒.

ข้อที่ ๓ สัมผัสพหุปรามาส นี่แหละเป็นไสยศาสตร์โดยตรง คือการประพฤติกิเลสทำไปโดยไม่อยู่ในอำนาจแห่งเหตุผล. ถ้าจะสามอย่างนี้ได้จึงเป็นพระโศกบัณฑิต, เป็นพระอริยบุคคลในอันดับแรก.

การที่มนุษย์จะวิวัฒนาการทางวิญญาณ ไปในทางสูงนี้ อันแรกที่สุดก็มาปะทะกันเข้ากับเรื่องไสยศาสตร์; ถ้าผ่านถ่านนี้ไปไม่ได้ ก็ไม่ต้องหวังที่จะเป็นพระอริยบุคคล หรือว่าอารยธรรมทางวิญญาณในพุทธศาสนา, ไม่ใช่อารยธรรมทางวัตถุแห่งยุคปัจจุบัน; ชื่อเหมือน ๆ กันระวังกให้ตี. คำว่า อริยะ กับคำว่า อารยะ นั้นเป็นคำเดียวกัน, ตัวหนังสือเป็นคำ ๆ เกี่ยวกัน เขียนเป็นบาลีเป็นสันสกฤตเท่านั้นเอง. แต่แล้วอารยะแท้จริงนั้น ต้องสูงและถูกต้องทางวิญญาณไปเลย; ส่วนอารยะตกต่ำไปสู่ความทรามนั้น คืออารยะทางวัตถุ. ยิ่งกินยิ่งเมา, ยิ่งเมายิ่งเอาใหญ่; มันก็เลยตกไปทางความมึนจิตทรามน ก็เรียกว่าอารยธรรมแผนปัจจุบันทางวัตถุ. อารยธรรมฝ่ายวิญญาณของพระพุทธเจ้านั้นเป็นอารยธรรมฝ่ายวิญญาณ ก็เลยมีบทเรียนตรงที่ว่า ต้องปะทะกันกับไสยศาสตร์ แล้วละ หรือทำลายให้ได้ ผ่านไปได้; รวมความแล้วก็คือความไม่มีเหตุผลเพียงพอ. สักกายวิภูฏิกคือตัวจิตวิญญาณที่ไม่มีเหตุผล; แล้ววิจิกิจจามันก็ไม่มีเหตุผล มันกำลังติดกันยุ่งระหว่างเหตุผลกับความโง่ง; สัมผัสพหุปรามาสก็คือความไม่มีเหตุผล. ถ้าเราผ่านอันนี้ไปได้ ก็เรียกว่า ละเครื่องติดกันอันดับแรก เป็นด่านหน้าของความติดกัน ที่ไม่ให้ไปสู่โลกพระอริยเจ้านั้นได้; เราผ่านไปได้. นี่ให้รู้จักสิ่งที่เรียกว่าไสยศาสตร์ ในอันดับสุดท้าย ในวาระสุดท้ายว่า เป็นเครื่องติดกัน ขวางทาง ของการไปสู่โลกของพระอริยเจ้า.

ทีนี้เราเคยอาศัยมันมา เหมือนเรือเหมือนแพ เหมือนยานพาหนะตามลำดับมาแล้วแต่หนหลัง ก็ชอบใจมันเกิด; แต่พอมาถึงตอนนี้ ก็ถือว่า ต้องแยกกันละ; จะไม่แบกเอาเรือแพขึ้นบกไป หรือไปสู่นานพาหนะที่ดีกว่า หรือไปหาเรือหาแพอย่างอื่นกันดีกว่า; พอถึงบกจริงๆ ก็ไม่แบกอะไร ไม่แบกเรือแบกแพเอาไปด้วย ฉะนั้น เรือแพอย่างอันต้นแรกๆ ตอนต้นๆ คือไสยศาสตร์นี้ ต้องละกันที ไปหาเรือแพหรือเรือบินที่มันดีกว่า; ในที่สุดเมื่อไปถึงจุดหมายปลายทางแล้ว ก็โยกทิ้งหมดเลย.

เพราะฉะนั้นเราไม่สามารถที่จะพูดว่า อะไรเป็นสิ่งที่ไม่ดีโดยส่วนเดียว; สิ่งที่ไม่ดีนั้น มันหมายความว่า มันไม่เหมาะแก่กาลเทศะ ที่จะเป็นประโยชน์แก่เราในเวลานั้น. มนุษย์ก็ทั้งทำมาด้วย ความโง่ ความไม่รู้ เป็นคนบ้า หรือไม่ถึงกับเป็นคน ยังเป็นเครื่องคนครึ่งสัตว์, แล้วก็เรื่อย ๆ มา จนมีความสูงขึ้นมา มันก็พูดอะไรโดยส่วนเดียวไม่ได้. ซึ่งที่ว่าเคยดีสำหรับสมัยนั้น มันไม่ดีสำหรับสมัยนี้ก็ได้; เพราะฉะนั้นสิ่งที่อยู่เสมอก็คือ มันใช้เป็นประโยชน์ได้ตามเวลา ตามกาละ ตามสถานที่ ตามความเปลี่ยนแปลง, ในที่สุดก็ขึ้นเหนือความดี พ้นไปจากความดี พ้นไปจากความผูกพันของความดี, ก็เป็นพระอริยเจ้าไป เป็นโลกุตระไปได้.

เรื่องดี เรื่องชั่ว นี่จะสับสนปนเปกันอยู่เรื่อย : ที่เคยคิดว่าชั่ว มันก็ยังมีประโยชน์ในข้อที่ว่า ทำให้คนฉลาดขึ้น เพราะความชั่วมันกัดเอาเจ็บๆ คนก็ฉลาดขึ้น. ความดีนั้นทำให้คนหลง หลงใหล สัมผัส มันก็กัดเอาเจ็บๆ เหมือนกันไปอีกลักษณะหนึ่ง. ผลสุดท้ายมันก็เป็นเรื่องที่ขบถกับมนุษย์ทั้งนั้นในบรรดาเรื่องดี เรื่องชั่วนี้; เราก็เลียดาทางที่อยู่เหนือขึ้นไป พ้นขึ้นไป ขึ้นไปเหนือ เป็นเรื่องของพระอริยเจ้า เป็นเรื่องของมรรค ผล นิพพาน. เพราะฉะนั้น

เรื่องไสยศาสตร์นั้นเป็นเรื่องนี้คนเดียว ที่จะป้องกันอันตรายนี้ๆ หน่อยๆ เป็นระบบยาแอสไพรีน; รู้จักมันอย่างนี้แล้วก็อย่าได้ปล่อย หงงเป็นทาส เป็นบ่าวของไสยศาสตร์. จงใช้มันเหมือนระบบยาแอสไพรีน หรือว่ามันไม่ควรจะใช้ก็เลิกไปเสียเลย ทั้งมันเสียเลย. แค่อ่าลึมว่า มนุษย์นี้สัมพันธ์กันมากกับไสยศาสตร์ ตลอดจนกระทั่งปัจจุบันนี้ แยกกันไม่ออก.

ขอให้พระวาจารู้จักความเป็นพระวาจา ที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์ ที่มันจะครอบงำเอา; เพราะพระวาจาอยู่ในวิสัยที่ไสยศาสตร์จะครอบงำเอา เมื่อไรก็ได้เท่าไรก็ได้. นี่เราเป็นพระวาจาพุทธบริษัท เราก็ดีมีหู – ดีมีตา อย่างผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ขึ้นมาตามลำดับๆ ก็เปลี่ยนสิ่งเหล่านี้ออกไปได้; กลายเป็นผู้พ้นจากความมืดมัว จากการไปถือสัจจะอันไม่เกษม อันไม่สูงสุด มาเป็นผู้มีสัจจะอันเกษมสูงสุด; แล้วก็พ้นจากความเป็นผู้ยึดถือสัจจะ ในที่สุด คือ เป็นโลกุตระไป.

ที่พูดกันยาวยืกัน ก็เพื่อจะชี้ให้มองเห็นว่า มันคาบเกี่ยวสัมพันธ์กันมาอย่างแยกกันไม่ออก จนกระทั่งบัดนี้. คุณต้องการเป็นพระวาจารัตติก ก็จงมองดูสิ่งเหล่านี้อย่างถูกต้อง. ผมพูดเรื่องพระวาจาเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ด้วยความมุ่งหมายอย่างนี้.

นกกางเขน กับเรไร ก็บอกว่า หมดเวลาสำหรับวันนี้.

□